

PRZEWODNICTWO CIEPLNE IZOLATORÓW 23

I. WSTĘP

Korzystamy z prawa przewodnictwa cieplnego sformułowanego przez J. B. Fouriera, które ma postać:

$$\Phi = \frac{dQ}{dt} = -KS \frac{dT}{dl} \quad (1)$$

gdzie Φ jest strumieniem cieplnym, czyli ilością ciepła dQ przechodzącego przez powierzchnię S próbki w jednostce czasu (jednostką strumienia cieplnego jest J/s czyli wat), K - współczynnik przewodnictwa cieplnego materiału, z którego wykonana jest próbka, $\frac{dT}{dl}$ tak zwany gradient temperatury mierzony

w kierunku przepływu ciepła. Przepływ ciepła następuje w kierunku powierzchni o niższej temperaturze. Jeżeli przyjmiemy, że w przypadku naszego eksperymentu przeciwległe ścianki próbki P o powierzchni S i grubości l mają odpowiednio temperatury T_1 i T_2 ($T_1 > T_2$), to strumień cieplny Φ przepływający przez próbkę po osiągnięciu stanu ustalonego, ($T_1 - T_2 = \text{const.}$) wyrazi się wzorem:

$$\Phi = KS \frac{T_1 - T_2}{l} \quad (2)$$

W tym doświadczeniu źródłem ciepła jest grzejnik elektryczny. Przyjmujemy, że strumień cieplny $\Phi = UJ$, czyli jest równy mocy prądu dostarczanego do grzejnika, a więc, że całe ciepło wytworzone przez grzejnik elektryczny przechodzi przez próbkę do chłodnicy. Uzasadniają to także małe grubości l badanych próbek, rzędu 0,1 mm. Zatem:

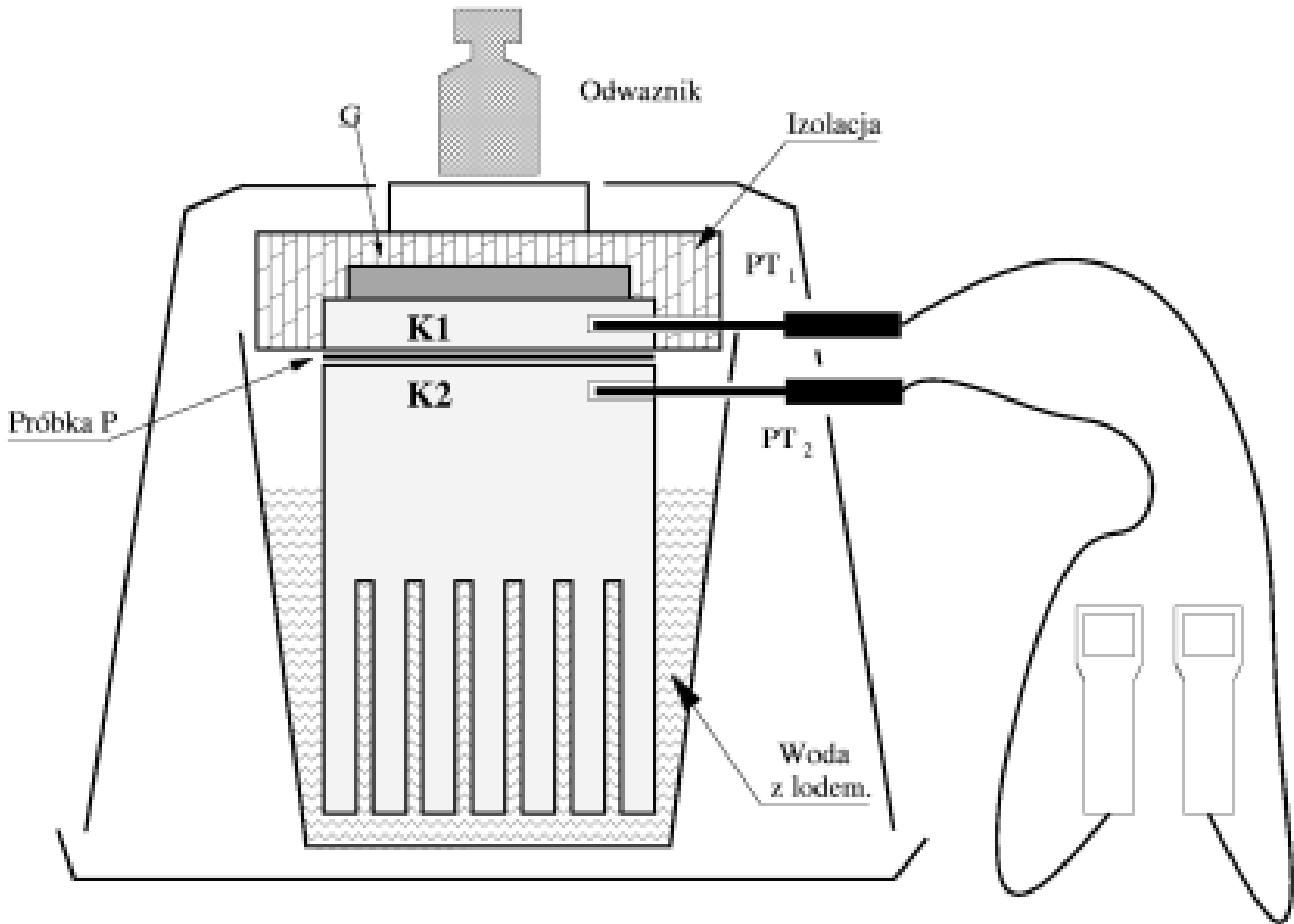
$$K = \frac{\Phi l}{S(T_1 - T_2)} = \frac{UJl}{S(T_1 - T_2)}$$

II. OPIS EKSPERYMENTU

(3)

Schemat urządzenia pokazano na Rys. 1.

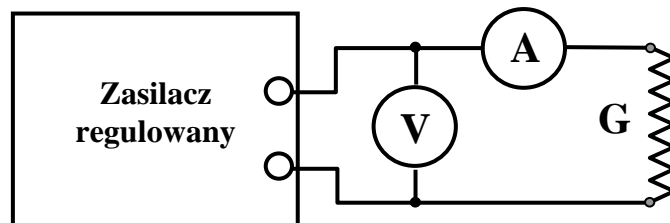
Badaną próbkę P umieszcza się pomiędzy dwiema okrągłymi płytkami metalowymi K_1 i K_2 (z materiału dobrze przewodzącego ciepło), o jednakowych średnicach. Płytkę K_1 jest ogrzewana za pomocą grzejnika elektrycznego G , natomiast płytkę K_2 jest chłodzona poprzez radiator wstawiony do mieszaniny wody z lodem. Temperatury obu płytek mierzą termometry platynowe Pt_1 i Pt_2 . Dla zminimalizowania wymiany ciepła z otoczeniem przyrząd pomiarowy jest przykrywany osłoną izolacyjną.

Rys.1. Schemat urządzenia do pomiaru współczynnika przewodnictwa cieplnego izolatorów

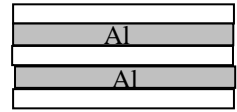
III. POMIARY

1. Za pomocą śruby mikrometrycznej zmierzyć grubość badanych próbek (prowadzący wskaże trzy próbki). Uwaga! Nie dokręcać śruby zbyt mocno, gdyż próbka ulegnie deformacji. Suwmiarką zmierzyć średnicę płytek K_1 i K_2
2. Przygotować mieszaninę wody z lodem.
3. Sprawdzić, czy wskazania obu termometrów są prawidłowe. W tym celu należy umieścić sondy termometrów w naczyniu z mieszaniną wody z lodem (sondy nie mogą się stykać ze sobą!) i po 5-ciu minutach sprawdzić, czy wskazują 0^0 C. Ewentualne różnice uwzględnić przy opracowaniu wyników.
4. Radiator z płytą K_2 . umieścić w mieszaninie wody z lodem.
5. Na powierzchni płyty K_2 położyć pierwszą próbkę i przykryć ją płytą K_1 z grzejnikiem. Całość obciążyć ciężarkiem 0,5 kg, aby zapewnić dobry kontakt cieplny obu stron próbki.
6. Całość przykryć osłoną izolującą.
7. Połączyć układ zasilania grzejnika elektrycznego w sposób umożliwiający pomiar mocy dostarczanej do grzejnika, np. wg schematu pokazanego na Rys. 2.

Rys. 2. Schemat układu do pomiaru mocy dostarczanej do grzejnika

8. W obecności prowadzącego włączyć układ do sieci i ustawić moc grzejnika na ok. 10 W.
9. Po 10, 15 i 20-tu minutach od momentu włączenia, zanotować wartości temperatur T_1 i T_2 . Sprawdzić, że został osiągnięty stan stacjonarny ($T_1 - T_2 = \text{const.}$).
10. Identyczny pomiar powtórzyć dla drugiej próbki składającej się z trzech krążków folii plastikowej, przedzielonych dwoma krążkami folii aluminiowej (patrz rysunek obok).
Takie „przekładańce są używane w technice niskich temperatur jako tzw. „superizolacja”.
11. Pomiar powtórzyć dla trzeciej próbki, złożonej z tych samych trzech krążków folii plastikowej, ale bez warstw aluminium.
12. Prowadzący może polecić wykonanie pomiarów dla innych próbek.

IV. OPRACOWANIE WYNIKÓW POMIARÓW

1. Dla każdej próbki obliczyć wartość współczynnika przewodnictwa cieplnego K .
2. Przy badaniu „superizolacji” - porównać otrzymane wartości współczynnika K dla „przekładańca” i samej folii plastikowej - czym uzasadnić różnice?
3. W doświadczeniu tym pomiary bezpośrednie można uznać za nieskorelowane. Złożoną niepewność standardową $u_c(K)$ oblicza się korzystając z prawa przenoszenia niepewności (patrz: Instrukcja ONP, wzór nr 15). Niepewności standardowe $u(x_k)$ poszczególnych wyników pomiarów bezpośrednich x_k szacuje się metodą typu B (patrz: Instrukcja ONP, rozdz. 4.2.).

V. LITERATURA

1. S. Szczęniowski: Fizyka doświadczalna, t. II PWN Warszawa, 1976, str. 142
2. H. Szydlowski: Pracownia fizyczna, PWN Warszawa 1999, str. 414

VI. ZAGADNIENIA DO KOŁOKWIUM

Sposoby wymiany ciepła między różnymi ciałami: przewodnictwo; promieniowanie; konwekcja. Mechanizm przewodnictwa cieplnego w izolatorach. Definicja współczynnika przewodnictwa cieplnego K i strumienia cieplnego Φ . Przemiany energii elektrycznej w ciepłą, prawo Joule’a - Lenza.